

Adam's Root (Thamus Communis) - Forgotten Medicinal Plant in Georgia

Mehrasa Nikandish¹, Nino Qurashvili², Medea Chikava³

^{1,2}University of Georgia, School of Health Sciences,

³Georgian Technical University

¹BA student, Department of Pharmacy; ²Supervisor, PhD, Professor, Department of Pharmacy;

³Supervisor, PhD, Full Professor, Department of Pharmacy

Abstract

Aim. The aim of our studies was to collect and analyze Georgian literature data on *Thamus communis* that has been used in Georgian folk medicine for centuries but has eventually been forgotten.

Materials and methods. The material of the article was Georgian literature data which were processed by methods of generalization and systematization.

Results. *Tamus communis* mainly grows in mountain beech, oak and chestnut forests in almost all regions of Georgia. Botanical dictionary by A. Makashvili mentions this plant as *Mikhelta*. Having studied old medical handbooks, we stated that in the medieval time, *Thamus communis* was known as *Kusti* and was used as a single herb as well as in combination with other medicinal plants mainly in the form of water and alcoholic extracts and tinctures.

Iadigar Daudi, the 17th century Georgian medical handbook by *David Bagrationi*, describes *Kusti* as incomparable remedy for epileptic seizures, in acyesis treatment, for avoiding nightmares, resolving digestion problems, and relieving joint pain, swelling, and inflammation.

According to the *Book of Medical Treatment* by *Zaza Panaskerteli-Tsitsishvili*, 15th century, *Kusti* was a remedy for relieving acute back pains, resolving digestion problems, treating bladder inflammation, gallbladder diseases. The most interesting fact is that this plant was successfully used in the treatment of hemangioma and liver tumors.

Kananeli in his *Incomparable Karabardini* (medical handbook), 11th century, provides the well tested remedy for removing pockmarks and other face spots. The main ingredient of his remedy was *Kusti* roots. Since the 17th century, *Thamus communis* disappeared from the medical handbooks. Only in late 1930s, *Megrelishvili N.*, a Georgian physician, dedicated his doctoral thesis to *Thamus communis*. He ascribed the plant analgesic properties to calcium oxalate isolated from the roots of *Thamus communis* and stated that the plant heals rheumatic diseases by local mechanical irritation. The same conclusion was made by another Georgian doctor, *Iobashvili N.*, late 1940s. He conducted joint research with scientists from the Institute of Pharmacology and stated that even

ადამის ფესვი (Thamus communis) - საქართველოში მივიწყებული სამკურნალო მცენარე

მეჰრასა ნიკანდიში¹, ნინო ყურაშვილი², მედეა ჩიკავა³

^{1,2}საქართველოს უნივერსიტეტი, ჯანმრთელობის

მეცნიერებების სკოლა, ³საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

¹ბაკალავრი, ფარმაციის დეპარტამენტი;

²ხელმძღვანელი, PhD, პროფესორი, ფარმაციის დეპარტამენტი; ³ხელმძღვანელი, PhD, სრული პროფესორი, ფარმაციის დეპარტამენტი

რეზიუმე

კვლევის მიზანი. ჩვენი კვლევის მიზანს წარმოადგენდა ადამის ფესვზე (*Thamus communis*) არსებული ქართული ლიტერატურული მონაცემების შეგროვება და ანალიზი. ადამის ფესვი საუკუნეების განმავლობაში აქტიურად გამოიყენებოდა ქართულ ხალხურ მედიცინაში, თუმცა საბოლოოდ დავიწყებას მიეცა.

მასალები და მეთოდები. ჩვენი კვლევის მასალას წარმოადგენდა ქართული ლიტერატურული წყაროები, რომლებიც განზოგადებისა და სისტემატიზების მედოდების გამოყენებით დავამუშავეთ.

მიღებული შედეგები. ადამის ფესვი ძირითადად იზრდება მთის წიფლნარებში, მუხნარებსა და წაბლის ტყეებში და გავრცელებულია საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონში. ა. მაყაშვილის ბოტანიკური ლექსიკონის მიხედვით, მისი სახელწოდებაა მიხელტა. უძველესი სამედიცინო ხელნაწერების შესწავლისას დავადგინეთ, რომ შუა საუკუნეებში ადამის ფესვს იცნობდნენ ყუსტის სახელწოდებით. იგი გამოიყენებოდა როგორც დამოუკიდებლად, ისე სხვა სამკურნალო მცენარეებთან კომბინაციაში, ძირითადად, წყლისა და სპირტიანი ექსტრაქტებისა და ნაყენების სახით. დავით ბაგრატიონის მე-17 საუკუნის სამკურნალო წიგნში, იადიგარ დაუდი, ყუსტი აღწერილია, როგორც შეუდარებელი სამკურნალო მცენარე ეპილეფსიის, უშვილობის, საჭმლის მონელების პრობლემების, ღამის კომმარების, სახსრების ტკივილის, შეშუპებისა და ანთებითი პროცესების დროს.

ზაზა ფანასკერტელ-ციციშვილის კარაბადინის (მე-15 საუკუნე) მიხედვით, ყუსტი გამოიყენებოდა მცენარეთა ნაკრებებში ზურგისა და წელის ტკივილის, საჭმლის მონელების პრობლემების, შარდის ბუშტის ანთების, ნაღვლის ბუშტის დაავადებების

after several years from harvesting, the root of *Thamus communis* maintains its healing properties. Conclusions. *Thamus communis* has successfully been used for healing various diseases for many centuries. However, due to unknown reasons, its use has been ceased. Renewing research on this unique plant, in our opinion, would open new opportunities to use well tested natural remedies in medicine.

Key words: Adam’s root, *Thamus communis*, Karabardini, Medieval medical handbook, Kusti, Mikhelta.

References:

1. მაყაშვილი, ა. (1961). *ბოტანიკური ლექსიკონი: მცენარეთა სახელწოდებანი*. - თბილისი, საქართველო, „საბჭოთა საქართველო“, გვ. 260-261.
2. აღნიაშვილი, ლ. (1898). *საკვირველებანი ბუნებისა*, თბილისი, საქართველო, ჟურნალი „ჯეჯილი“, N10, გვ. 52-54.
3. ზაგრატიონი, დ. (1985). *იადიგარ დაუდი*, თბილისი, საქართველო, „საბჭოთა საქართველო“, გვ. 218; გვ. 425-426; გვ. 463-464; გვ. 484.
4. ფანასკერტელ-ციციშვილი, ზ. (1988). *სამკურნალო წიგნი - კარაბადინი*. ტ.2, თბილისი, საქართველო, „მეცნიერება“, გვ. 506-511, გვ. 525, გვ.527, გვ.543- 545, გვ.569, გვ.586-587, გვ.611, გვ.636.
5. ქანანელი, ს. (1940). *უსწორო კარაბადინი*. თბილისი, საქართველო, „საქმედგამი“, გვ.296, გვ. 374.
6. მეგრელიშვილი, ნ. (1952). *მასალები სახსართა რევმატიული ანთების ლეფშურათი მკურნალობის საკითხისათვის*, თბილისი, საქართველო.
7. იობაშვილი, ნ. (1941). *მასალები Tamus communis-ის ფესვების გამაღიზიანებელი თვისების შემადგენელ ნაწილების შესახებ*. თბილისი, საქართველო, გვ.326-334.
8. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია. (1953). ტ. 1, თბილისი, საქართველო, შინდი - ჰუხი, მთავარი სამეცნიერო რედაქცია, გვ.11.
9. მესხი, მ. (1976). *ბოტანიკა*. თბილისი, საქართველო, „განათლება“, გვ. 314.
10. ერისთავი, ლ. (2005). *ფარმაკოგნოზია*. თბილისი, საქართველო, საქართველოს მაცნე, გვ. 319.
11. ტერტერიანი, მ. (1998). *იმკურნალეთ მცენარეებით*. თბილისი, საქართველო, „მერიდიანი“, გვ. 6-9.
12. ხიდაშელი, შ. (1996). *ფიტოთერაპია*. თბილისი, საქართველო, „შემომქმედი“, გვ. 3-7.
13. სახელმწიფო ფარმაკოპეა. (1998). ტ. I - II. თბილისი, საქართველო, „მეცნიერება“, 2003.
14. შოთაძე, ვ., ერისთავი, ლ. (1965). *ფარმაკოგნოზიის პრაქტიკუმი*. თბილისი, საქართველო, „განათლება“, გვ.125-139.
15. სურგულაძე, ი. (2015). *სამკურნალო მცენარეები და სხვა*. ძველი ქართული სამედიცინო გაერთიანებული ლექსიკონი. წიგნი 1. თბილისი, საქართველო, „მერიდიანი“, გვ. 242-245.
16. შავლიაშვილი, მ. *სამკურნალო მცენარეული ნედლეულის დამზადების საფუძვლები*. განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი. გვ.1-294, retrieved on 3rd May 2018 from <https://www.scribd.com/document/352061816/სამკურნალო-მცენარეული-ნედლეულის-დამზადება>.

სამკურნალოდ. განსაკუთრებით საინტერესოა ყუსტის გამოყენება ჰემანგიომისა და ღვიძლის სიმსივნეების სამკურნალოდ. ქანანელის უსწორო კარაბადინში (მე-11 საუკუნე) მოცემულია გამოცდილი რეცეპტი სხეულიდან ნაყვავილევისა და სხვა სახის ლაქების მოსაშორებლად. აღნიშნული რეცეპტის ძირითად ინგრედიენტს ყუსტი წარმოადგენდა. მე-17 საუკუნის შემდეგ, ყუსტის კვალი ქრება სამკურნალო ჩანაწერებიდან. მხოლოდ მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში ქართველმა ექიმმა ნ. მეგრელიშვილმა თავისი სადოქტორო დისერტაცია მთლიანად მიუძღვნა ადამის ფესვს. თავის ნაშრომში მეცნიერი მცენარის ანალგეზიურ თვისებებს მიაწერს *Thamus communis*-ის ფესვიდან გამოყოფილ კალციუმის ოქსალატს და ასკვნის, რომ მცენარე რევმატიულ დაავადებებს კურნავს ადგილობრივი მექანიკური გაღიზიანებით. მსგავს დასკვნას აქვეყნებს მეორე ქართველი ექიმიც, ნ. იობაშვილი, 40-იანი წლების მიწურულს. ერთობლივად ჩატარებული კვლევის შედეგად, იობაშვილი და ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტის თანამშრომლები ასკვნიან, რომ მოპოვებიდან რამდენიმე წლის შემდეგაც, მცენარის ფესვი ინარჩუნებს სამკურნალო თვისებებს. დასკვნა. მრავალი საუკუნის განმავლობაში ადამის ფესვი წარმატებით გამოიყენებოდა სხვადასხვა დაავადების სამკურნალოდ. თუმცა, გაურკვეველი მიზეზების გამო, იგი დავიწყებას მიეცა. ჩვენი აზრით, ამ უნიკალური მცენარის კვლევის განახლებით, შესაძლებელი იქნება საუკუნეებით გამოცდილი სამკურნალო მცენარის მედიცინაში დაბრუნება.

საკვანძო სიტყვები: ადამის ფესვი, კარაბადინი, ყუსტი, მიხელტა.